

A young girl with long dark hair, wearing a brown leather pilot's cap and white goggles, is smiling and driving a red toy car. She is wearing a green short-sleeved shirt and a white scarf. The car is positioned in front of a large, multi-paned window with a rusty metal frame. To the right of the window, a green metal ladder leans against the wall. The background shows some greenery and a concrete wall. A large green rectangular area is overlaid on the top half of the image, containing the title and author's name.

Ciska Zwart

MIRJAM DEKKER

Uitgeverij C. Zwart B.V.

Ciska **Zwart**

Ciska
Zwart

MIRJAM DEKKER

Uitgeverij C. Zwart B.V.

Copyright © 2023 Mirjam Dekker

ciskazwart.nl

Uitgeverij C. Zwart B.V.

Auteur: Mirjam Dekker

Redactie: Eisso Post, Marijke Marcelis

Druk: Drukkerij Patria, Amersfoort

Ontwerp omslag, opmaak: epublicist.nl

Foto auteur: Merlijn Doomernik

Illustratie binnenwerk: Deniz Haiu

ISBN: 9789090367354

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en / of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoudsopgave

Proloog	7
1978. Ciska is 7.	9
Één jaar na nu. Omgeving Düsseldorf.	44
1999. Ciska is 28.	68
1981. Ciska is 10.	117
1986. Ciska is 15.	143
2001. Ciska is 30.	169
2010. Ciska is 39.	185
2017. Ciska is 46.	197
Één jaar na nu. Düsseldorf.	218

Proloog. 1969

De vrouw pakt haar jas. Vandaag gaat zij haar zoontje begraven. Bij de kapstok, in de gang van de kleine bungalow, komt zij een man tegen. Het is haar echtgenoot. Ook hij gaat haar zoon begraven. En zijn zoon. Het is de helft van een tweeling. Het andere halve deel is een meisje, zij is 5 jaar en gezond. Ze houden hun ruggen recht, de man en die vrouw. Tegenover elkaar. De lippen stijf en de ogen terneer. Hun kleren zijn nieuw en van goeden modehuize. De grote modewinkel in het nabijgelegen dorp staat in de hele regio bekend om de uitstekende kwaliteit en service. Ook ter gelegenheid van deze dag is de vrouw goed geholpen door het uiterst vriendelijke personeel. Toch was het dit keer anders dan anders. Iedereen wist natuurlijk wel waar de vrouw nu voor kwam.

De Eerste Verkoopster, Ans, komt van achter uit de winkel op haar toe. Het valt haar zwaar, de lange tocht door de winkel langs de kledingrekken, naar de moeder van het dode kind. De rest van het winkelpersoneel ziet alles stil, met de ogen afgewend. Druk met niks en druk met dikke plakken schaamte, vanwege het grote verlies van die vrouw daar.

De vrouw weet dat. Ze voelt het. Aan alles. Alle blikken zijn op haar gericht. Ze groeit.

“Wil je in het zwart, Mien, of juist liever niet?” Ze besluit met de deur in huis te vallen. Dat zou goed vallen bij Mien, weet ze.

“Jeeh, wat goed je te zien zeg! En wat heb je een mooie rok aan!” roept Mien naar Ans.

Dát had ze niet verwacht! Een overduidelijk zwakkere stem, maar toch. Zo veel aandacht voor haar, gewoon Ans de Eerste Verkoopster, van dat mens dat zo moet lijden. Wat een sterke vrouw!

“Ja, dat is nieuwe wintercollectie wat ik aanheb. Koffie? Wil je koffie?”

Ben je hier alleen? Waar zijn je ki... je man? Ben je alleen?" Vuurrode zenuwwangen van Ans.

"De kinderen zijn op school. Jo zit daar op het bankje." Een kort knikje in de richting van de man op het bankje.

"Koffie! Ik laat koffie brengen." Drukke koffiegebaren van Ans, die volstrekt overbodig zijn omdat minstens drie vrouwen voordien al als één man op waren gestaan om in de pantry koffie te schenken.

"Jo! Jo, wil je koffie?" komt er stotend van de vrouw naar de man.

Johan hoort zijn vrouw niet. Hij staart met zijn ogen open en zijn oren dicht.

"Oh, nu wordt hij nog doof ook!" Nog steeds de wat zwakke stem, maar reeds overstemd door een merkbare bravoure.

Een zenuwachtig, bijna brakend gelach van al het personeel.

"Die kwartel," gaat de vrouw zitten met haar koekje.

"Nou ja, geeft niets." Matig wel nu, want gewaarschuwd door de stilte van allen.

"Ik wil die rok ook, die nieuwe collectie. Mag ik een rok aanpassen, vinden jullie dat erg? Ik ben toch niet lastig?"

Hoofdstuk 1. 1978

Een lange dijk, met een smalle weg ervoor. Die dam voert de reiziger als een gids door het tuindersdorp, dwars door het polderlandschap. Hier en daar kun je de gids even loslaten en zelf een kijkje nemen bij de huizen aan de dijk. Kijk daar, hier, het houten piephuisje van Immerhuis. Het ligt daar net zo verlaten en afgekeerd als de bewoners zelf. Maar natuurlijk horen zij er niet bij, bij de krachtpatsers van het dorp met hun grote smoelen. Bij Immerhuis staan de brillen altijd scheef op het hoofd van de ziekenfondsarmoe. Geen auto op de oprit. En waar is die oprit dan, is dat die schamele brug daar, met die rotte planken?

Als je je hoofd wat heft en goed luistert hoor je ze schelden. Nee, niet die van Immerhuis, die hoor je zelden. Maar de patsers met de boeren-smoelen schreeuwen het: Kapot moeten ze! Dat hele gezin moet kapot, met die scheve kutbrillen. Kijk ze daar wonen in dat achterlijke kleine huisje. De boerenkoppen spugen op hun piekharen. O, zo woedend! Op de Immerhuizen. Dat ze daar maar eenvoudig doorgaan met wonen en leven, ze zouden zich de ogen uit hun kop moeten schamen. Gewoon een beetje rondfietsen op een barrel in kleding van een kwartje en een dubbeltje, doe je rotkop toch naar beneden en buig!

De reiziger kijkt weg en gaat weer door op de weg, smal aangelegd tegen de dijk. Die dam, dat is geen waterkering, maar een hoge aarden wal als verdedigingslinie tegen de boze vijand die uiteindelijk nooit heeft aangevallen. O, die linie kon de vijand heus wel breken, hij was gewoon de moeite van het aanvallen niet waard.

De weg gaat langs Van Vliet, langs De Groot. De boeren en de tuinders met hun glimmende luxe wagens. Hé, pak je de trekker, of neem je de luxe? Pak je je wijf, of pak je dat schaap? Dat wil toch zeker altijd? Hijgend die poten in de hoge laarzen drukkend, je broek uit en maar gaan.

Eroverheen. En over de dijk gaan we verder, voorbij Bartelsman en dat gezin van Broekhuizen. Dan komen we bij Broersma. Op het erf ligt zijn grind als altijd strak geharkt en haar ramen zijn immer blinkend gelapt. Een Mercedes, zijn oudste zoon een Mercedes en voor zijn vrouw een Ford. Een kleintje, voor de boodschappen en de kinderen en de rest. Soms mag zij ook in de Mercedes. Als dat maar goed gaat! Hun vloot wordt elke zaterdag goed gewassen, de vrachtwagen hoort daarbij.

Het reglement van de kliek ligt gespannen over het dorp en de kwekerijen: zo doen wij dat hier. Het voelt als krimpfolie, bewegingsruimte is er niet, maar het blinkt mooi en het bederf is van buitenaf niet te ruiken.

Maar wie ontsnapt daar aan de trom van het collectief? Het is de vrouw van hem daar, Dirk Brood, de bakker. Hij noch de dorpelingen weten zijn echte naam nog. Weet zij het nog? Dagelijks bakt hij het brood in zijn kleine bakkerij. Dirk Brood, dat volstaat. Zijn vrouw helpt hem mee. Soms niet, dan heeft zij pianoles. De toetsen zijn zwart en wit, haar leraar bruin. Zij geniet, van de muziek zo samen en van de aandacht in de donkere ogen. Ze groeit en bloeit achter de toetsen en vaart met hem mee, helemaal tot in zijn bed. Maar zijn kleur! Wat doet dat hier? Het dorp kijkt en lacht en mag alles doen want hij is zot van zwart! Loeren en schelden. De ruit van Dirk zijn etalage moet er aan. Zijn vrouw verdwijnt en Dirk keert terug, al is hij hier nooit weggeweest. Hij is gewoon terug bij de kliek en bakt voortaan zijn brood alleen. De klanten zijn er nog, maar niemand heeft nog plezier aan het bestellen van het bruinbrood bij Dirk.

Door, van het brood naar het beleg met de boter, kaas en eieren. Hengel, hengel, knikhengel. Het klinkt als een kinderliedje. Maar pas op hoor, hij mag het niet weten, het is een naamgeheimpje in ons vuistje. Voor de melkboer. We lachen er stiekempjes om. Hengel, hengel, knikhengel, verkoop je nog je kaas en je melk aan elk?
“Anders nog iets?”

“Twee ons jonge kaas.”

“Anders nog iets?”

Kijk, daar gaat zijn hoofd alweer op en neer!

Zo eindigt de reiziger zijn weg bij de laatste huizen aan de dijk. Aan een erf met overblijfselen van een oud landgoed met kastanjabomen, tuinderijen en sierborders. Bijna alles voorgoed verdwenen, maar de grote siervijver, de oprijlaan met hoge peppels en het sierhek resteren. Loop de laan maar in en zie rechts de kleine bungalow van Ciska Zwart en haar zussen. Daarnaast de woning van oom Wilbert Zwart met zijn gezin, Ciska's nichten en neefje. Opa en oma Zwart daar weer naast, in de oude garage. Helemaal links de boerderij van het gezin van Van Manen. Alsof die grote boerenwoning dat zootje familie daar op die ene en zelfde werft, drie generaties op elkaar, van bovenaf beschouwt.

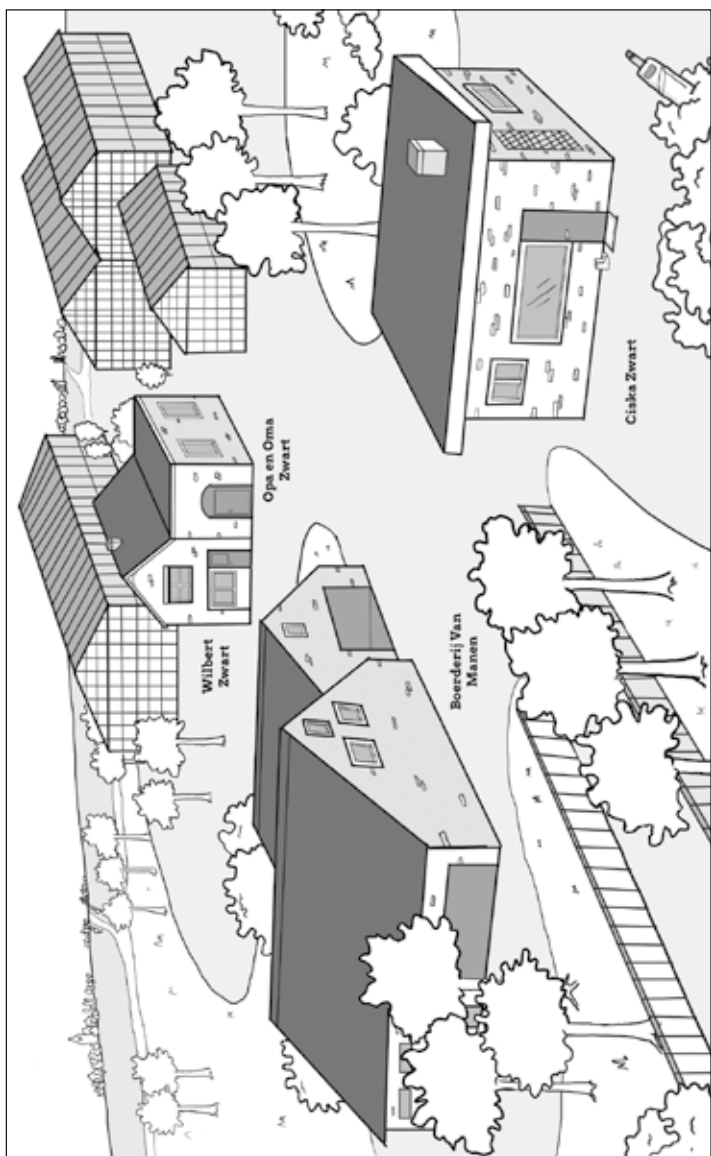
Het erf wordt omlijst door het witte glas van twee kleine kwekerijen. Een van Ciska's vader, de ander van haar oom Wilbert.

“Waar is papa?”

Ze heeft het gezegd! Het hoge woord. Het hing hoog in haar keel, maar bleef daar haken achter Piet Snot. De woorden konden er niet uit komen. Daarom stond ze daar maar gewoon een beetje. Ze stond niet helemaal, want ze stond daar maar een beetje. Voor Piet Snot. Haar schouders voelen aan de druk van bovenaf dat haar moeder een enorme hekel heeft aan haar Piet Snot. Met de lippen stijf opeen geklemd buldert moeders hoge stijve rug het Ciska toe:

“Doe normaal en ga godverdomme wat doen en sta daar niet zo idioot stom! Doe normaal!”

Haar moeder beent van Ciska weg naar de keuken. Zij kan die dochter niet langer aanzien. De keuken biedt haar een vluchtweg. Van achter het aanrecht nu, kraakt er een getergde stem naar Ciska: “Op bed.”

Cis weet wat 'op bed' betekent. Want als de hoge rechte rug haar niet aankijkt kan ze weer ademen en werkt haar hoofd weer. Het is haar niet verteld, maar zwijgend aangeleerd. Zo leer je het snelst: dresseren, niet praten.

'Op bed' betekende toen Ciska nog maar klein was: ziek. Papa was vaak ziek, zomaar ineens. Nu, op haar zevende, weet ze dat ze de geluidloze woorden van haar moeder verkeerd heeft vertaald. Op bed betekent niet echt ziek, maar dat papa niet naar mama luistert en doet wat hij zelf wil. De hele dag op bed liggen. Dat hij niet naar de kwekerij gaat en er dan ineens vandoor is. Op de vlucht. Soms vlucht hij zelfs op de fiets en hij fietst anders nooit. Echt nooit, dus Ciska vindt het een rare situatie, dat van die fiets. De fiets is prachtig blauw, met dunne bandjes en tien versnellingen. Haar vader zegt dat hij heel licht rijdt en dat hij Frans is. Zelf zou Ciska er veel vaker op fietsen, hij is echt mooi. Wanneer haar vader weer eens op de vlucht slaat, en haar ene zus maar net tijdig ontdekt dat hij ontsnapt is, fietst zij achter hun vader aan om hem terug te halen. Die ander, de oudste van hen drieën, doet niks. Maide dus wel, zij heeft een roze fiets. De roze fiets wil de blauwe terughalen. Ciska ziet hen gaan, op de smalle weg voor de dijk, blauw voor roze. Maide is al veertien en haar benen trappen zo hard ze kunnen werken voor hun moeder, maar Ciska weet dat de roze fiets geen versnellingen heeft. Misschien dat hun moeder daarom beter een andere roze fiets voor Maide kan kopen. Een fiets met wel vijftien versnellingen, zodat ze haar terughaaltochten echt goed kan doen.

Ciska heeft in haar leven goed opgelet, overal in het dorp en bij familie, en zij weet het zeker: Moeders kopen geen fietsen, dat doen vaders. Daarom wil Ciska later ook nooit de moeder worden. Zij wil een Ferrari 308 GTS. Of een GTB, daar is ze nog niet helemaal over uit. Maar dat zij later ver weg rijdt, echt ver weg, dat staat vast.

De blauwe BMW 520i stopt in de bocht. Haar oom Wilbert. Staat ze daar al lang te staan? Misschien. Weggelopen van de boze rug uit de keuken, door de achterdeur trappetje af. Tussen het witte glas van

de gekalkte kassen en de grijze olietanks voor de hoge stook in koude winters, staat ze daar. Het portier zwaait open.

“Ga je mee, meissie? Ga je mee tanken?”

Ze kan weg. Hier is de vraag of ze meegaat. Ze moet wat met deze uitnodiging. Zo graag zij wil, verstijft ze tussen haar armen, boven haar buik. Er klopt iets niet, weet zij, hij vraagt het niet omdat hij me leuk vindt. Maar omdat ze hier buiten tussen de kassen in haar eentje gewoon maar staat. Hij weet iets wat ik niet weet. Over haar vader? Hij wil me even wegrijden van hier, leest Ciska in de ogen van oom Wilbert. Geen Ferrari, wel BMW.

Nu in de blauwe auto stappen zou echt niet kunnen. Papa en mama. Ze schudt haar hoofd en blijft stijf staan. Het portier slaat dicht. Net iets te hard.

Dan moet je het ook zelf maar weten ook, zegt het portier. Gas.

Het geluid van een BMW herkent zij. Ze herkent alles, ze is echt niet gek. Gas, rechterbeen. Ciska sluit haar ogen en rijdt mee: Als ik hier achter de kwekerij blijf staan, denkt ze, kan ik toch meerijden, zonder dat papa en mama dan zielig worden in mijn buik.

Ik voel het, ik weet de route naar het tankstation op de meter nauwkeurig. Haar vader zegt dat die bak traag reageert op het gaspedaal. Alsof je in een zak met stront trapt, er gebeurt niks, zegt hij.

Dat vindt Ciska nou ook. Eens.

Zo'n BMW! Daar mag je toch meer van verwachten? Een hoop poen en een hoop poeha, maar stront onder het pedaal.

Inderdaad! Eens.

Die vier cilinder, dat is toch veel te licht voor zo'n middenklasser? Echt een domme, domme constructiefout.

Ja, wat een kutauto.

Ik zou er geen gulden voor overhebben.

Ik ook echt niet, weet Ciska zeker, gelukkig hebben wij een Opel. Een bruine. Haar ogen gaan weer open. Daar staat hij. Bruin en helemaal in puin. Als

ze naar de voorwielen kijkt, zo alle kanten op stekend, denkt ze terug aan de Formule 1, toen die keer op TV. Die Engelsman slipte op Zandvoort in de bocht en kreeg daarna zijn voorwiel tegen zijn kop. Niet aan denken, denkt ze, haar vader rijdt immers nooit in de Tarzanbocht? Bovendien is ze trots op de goeie schroeven van haar vaders voorwielen. Hij is er levend en zelfs onverwond weer uitgekropen. Wonderlijk. Zou ze de Bliksemschicht en letters eraf halen? Ja! En dan op haar kamer hangen, naast Gerard Rond op zijn Yamahacrosser. De metalen letters hangen toch al half los – tenminste, als ze goed wrikt en peutert. Ze hoeft niet te schroeven, ze kan gewoon trekken. Het zijn twee losse naambordjes. Dat ze dat nooit eerder heeft gezien. Gek. In haar linkerhand staat geschreven in het chroom: Commodore. Rechts: Coupe. Dikke zescilinder injectie. GS Einspritz. De auto staat er nu een week of zes, schat Ciska, hier achter hun huis naast de kwekerij. Ciska kijkt omhoog de lucht in en zo ziet zij het nu weer. Voor zich, in de lucht. Dat ze het hoorde, dat van de Opel.

“... Ja, dat is goed hoor.” Moeder aan de telefoon, de hoorn in de rechterhand. Caballero zonder filter, linkerhand. “Kijk, het ligt eigenlijk zeg maar onder de rook van Amsterdam,” zei haar vader altijd als hij aan de telefoon de weg naar hun huis uitlegde. Ciska zag nu ineens wat hij dan bedoelde.

“Heeft u nog hulp nodig met het aftakelen van de auto?” hoorde ze haar moeder vragen.

Gelach aan de andere kant van de lijn.

Haar moeder lachte niet, maar schaamde zich bozig.

Veel woorden aan de andere kant nu.

“Dank u wel, dan zie ik u morgen wel met de takelwagen.” Ze legde de dikke hoorn boven op de telefoon. De gele vingers drukten en stampden de Caballero in de zware glazen asbak. Uit.

“Jouw vader heeft gisterenavond een heel groot ongeluk gehad met de Opel in België. Jij lag net op bed, denk ik. De auto is volledig in elkaar. Kan niet meer rijden. Je vader wordt later door de ANWB thuisgebracht. Morgen komt er een hele grote takelwagen met de Opel. De man van de

takelwagen zal de Opel achter 't huis zetten. Ik ga boodschappen doen en we eten gewoon om half zes," zei zij, al die woorden in het weggaan via de achterdeur.

Ciska keek hoe haar moeder de fiets pakte en wegreed. Dat waren zomaar veel woorden van haar moeder, dacht Ciska.

Het geluid van de BMW. Onmiskenbaar, en nu alweer terug van het benzine tanken? Zou het dan toch niet waar zijn van die stront onder het pedaal? Hij stopt, dat boze portier gaat weer open.

"Sta je daar nou nog?"

Ciska knikt.

"Wil je een koekje?"

Ciska schudt haar hoofd.

"Een snoepje?"

Schudden van Ciska.

"Als je altijd zo weinig praat, hou je weinig vrienden over hoor."

"Ja."

"Sta je naar je vaders kapotte auto te kijken?"

"Ja."

"Vind je dat erg, dat van die auto en je vader?"

"Ja."

"Hij heeft tóch weer een Opel gekocht, hè?"

Ciska knikt.

"Hardleers. Zeg dat maar tegen hem."

Hij zoeft weg. Hardleers. Ze heeft geen idee wat het betekent. De nieuwe Opel heeft geen hard leer, dat weet ze wel. Wat is het dan? Haar moeder doet ook vaak net zo'n beetje bozig tegen haar vader, zoals haar oom nu.

Omdat hij niet luistert naar haar, dat is ook zo.

De zomer loopt op zijn eind en buiten spelen is er vandaag zelfs voor Ciska niet bij. Natte winden, of gure, kunnen haar niet echt wat schelen, maar het komt vandaag met bakken uit de hemel. Ciska heeft onder

de poster van de start van de TT van Assen uit 1976, 500 CC, een plank getimmerd en gezaagd. Zo heeft ze wat extra speelruimte op haar kamer, die ze deelt met Maide. Van haar Meccano probeert Ciska nu een Formule 1-auto te maken. Wil Hartog hangt ook boven haar, naast de TT van 1976. Hij ligt op zijn Suzuki plat in de bocht met zijn leren pak, kniestukken over het asfalt, Ciska is erg trots op haar posters. Ze schroeft nu aan een Brabham met Alfamotor, haar favoriet. Het wil slecht lukken, vindt ze, de Meccano is te ouderwets voor de ranke moderne bolides. Molens, bruggen en hijskranen, daar is Meccano goed voor. Brabham is te hoog gegrepen en Ciska staart naar de dozen Meccano, die haar teleurstellen. Wat een stomme ouderwetse kinderen ook, met die foto's op die dozen. Zogenaamd leuk aan 't spelen, hahaha, maar wel met ontzettend gekke kleren en bloempotharen. Het ergert haar en ze legt het metaal opzij. Wat nu? Zal ze even naar de burens lopen? Kijken wat Elsbeth en Wimbertje aan het doen zijn. Dat is een goed plan, besluit ze. Eerst even kijken of ze thuis weg kan, of alles in rust is. Ciska neemt stil plaats op de bank, midden in de woonkamer. Kijken, overwegen, controleren. Dan pas kan ze uit huis van zichzelf. Ze zijn beiden in de kamer, dat wist Ciska al. Alles reeds opgemerkt.

“Post.” Haar moeder gooit met halfhartige kracht de enveloppe neer op de lage eiken tafel, voor zijn neus.

Verstoord en bruusk kijkt hij op, de krant half voor zijn gezicht weg schuivend. Hij doet alsof hij opschrikt van de vrouw en haar post, maar zo is het niet. Zeker niet. Ciska weet dat heel zeker. Hij hoorde haar al aankomen door de lage bungalow, met harde stappen die bonken op de met tapijt bedekte houten vloeren. Maar natuurlijk voorvoelde hij haar al voordat hij haar hoorde. Ciska overziet alles vanuit haar volledig zichtbare schuilplaats midden op de bank. De vlieg op het behang. Zij loert en koekeloert, peilt. Heeft alles in de smiezen. Dat is broodnodig.

“Ja, en?” zegt hij.

“Maak maar open.”

Wat gek, denkt de vlieg. De enveloppe is nog dicht en haar moeder weet al wat erin staat. Komt dat door dat getekende dingetje, daar in de hoek op de enveloppe? Van een bedrijf ofzo?

Haar vader pakt de briefopener van de vensterbank en steekt de punt achter de sluiting van de enveloppe. Hij haalt de pen langs de gesloten rand. De enveloppe scheurt in een rechte streep open. Met twee vingers neemt hij de brief eruit en vouwt hem open. De brief is in drie delen gevouwen. Als Ciska iets vouwt is dat altijd in vier delen. Zij vindt drie delen mooier, wat netter, en daarom denkt ze dat deze brief wel van een chic bedrijf moet komen. Hij heeft rechtsboven dezelfde kleine tekening als op de enveloppe.

Hij leest de brief. Hij legt de brief op de lage tafel voor hem en wijst er kort naar met zijn verslagen wijsvinger.

“Lees maar,” klinken zijn woorden zacht.

“Ja ik wil hem wel lezen, maar we hebben het er al over gehad.” Geen tegenspraak.

“We hebben nog een jaar, staat erin.”

“Wij hebben besloten.”

Haar vader kijkt met een verloren blik naar de winnende partij. Ciska weet inmiddels dat hij alles zal verkiezen boven haar ijselijke pijlen van woorden. Want die zullen volgen als hij zijn verlies nu niet geeft aan deze vrouw, buigend en op zijn knieën.

Hij zucht en krimpt. “Lees hem nou maar, want dan weet je wat we moeten doen met de gemeente en de kerk en zo.”

Haar moeder leest de brief met schuin hoofd. Het hoofd kent veel verdriet. Zij spreekt.

“We moeten onze legitimatie meenemen naar het gemeentehuis. Daar een handtekening zetten met een pen. Dat doe jij van de week.”

Stilte.

Haar vader zacht: “Moeten we het die meiden nog zeggen?”
Die stem! Die lijkt wel van een jongen nu. Zo eentje uit haar klas. Hij kijkt

niet in Ciska's richting als hij spreekt. Waarom zou hij? Ze is weliswaar ook een meid, maar hoort hier niet bij. Niet bij die meiden. Cis hoort bij zichzelf en zij zit in de woonkamer, op de bank. Niemand ziet haar. "Ja zeg, Maide is 14, Annie 16. Wat hebben zij nou met dat graf? Helemaal niks ook. Ze hebben er niks te zoeken, nu niet en nooit niet. We laten het ruimen."

Stilte. Ciska voelt de kilte van haar moeder niet. Ze noteert hem wel in haar buik. Al laat zij de kou en guurheid ogenschijnlijk langs haar heen verdwijnen, zij slaat het ijsgevoel wel op, ver weg in haar binnenste zelf, bij al het andere wat zij daar verborgen houdt. Wat je verstoep is er niet.

"Het is Maide's tweelingbroer." Haar vader zacht.

"Ja, wat heeft dat er nou weer mee te maken." Haar minachtende klank treft haar vader zo hard als zij kan.

Ciska glipt razendsnel weg, door naar de achterdeur, naar haar konijnen, met het hoofd tollend, gloeiend, van de zware schuld. Ze rent zo hard, zo hard ze kan langs de kassen, het koude glas aan haar voorbijflitsend. Hollend met haar dichte, opgekropte keel struikelend over de graspollen. Ze wil ervan weg rennen, van wat ze weet, nu. Want daar zojuist in huis zag ze dat het grote geheim zich recht voor haar ontvouwde. Niet voor haar bedoeld, nee! Zeker niet voor Ciska! Het stond daar al die tijd zichtbaar in de woonkamer, maar mocht niet gezien worden. Het stond in de kast, in een lijstje achter de kaarsen en het blauwe beeldje van Maria. Het jongetje op de ingelijste foto heeft een grijs wollen vestje aan. Hij heeft zijn rechtervinger bij zijn mond, alsof hij iets aan het snoepen is. Hij kijkt in de lens. Hij lijkt maar iets jonger dan Ciska en zo lang ze al leeft staat die foto daar. Natuurlijk heeft zij nooit gevraagd wie toch dat jongetje is, daar op die foto.

Vort! Mennen, de toorn van kille ogen en stijve ruggen. Geen woorden. Geen vragen. Ciska weet als de donder zo goed dat alleen haar moeder met het geheim in de rondte mag lopen. En op het juiste moment dat tronend toont aan de buitenwereld. Dan, als de nieuwsgierigheid naar

het verhaal toeneemt, het gordijn weer snel dichtgooit. Toegedekt en wederom gedragen door de brede schouders van haar moeder. Wat is die vrouw toch sterk met dat bedekte leed! Wat is ze flink, dat hele gezin boft maar met zo'n vrouw.

Niemand, en zeker Ciska niet, mag zich ook maar een klein flintertje van de glans van het verborgen verhaal toe-eigenen. Ciska heeft er al helemaal geen moer mee te maken, zij is van daarna.

De schuld is haar te groot en ze zakt door haar knieën van de last. Zij mocht het niet weten! Nooit! Mama's stem bonkt in haar hoofd; het is háár verhaal. Haar schouders weten door de druk, dat ze het geheim gestolen heeft. Van haar moeder.

De konijnen weten van niks en steken hun wippende neuzen door het gaas, snuffend aan haar schoenen en handen. Ze streelt de witte. Bonkige botjes onder de vacht glippen door haar vingers. Ze streelt het konijn harder. Ze mocht het nooit weten. Harder en harder streelt zij dit konijn. Het heeft rode puilende ogen die mekkeren in het niets onder dit aaiende geweld. Harder, nog harder. Ciska huilt zo hard zij kan. Samen met het konijn schreeuwt ze het uit zonder ook maar een kik te geven.

Later die middag is Ciska het zicht op de tijd kwijt. Het schemert en de kou in het konijnenhok wordt ineens volop door haar gevoeld. Klam en verkramp. En nu? Ciska durft niet meer naar binnen. Maar dat moet wel, ze is ijskoud. Ook naar Elsbith en Wimbertje lopen, zoals ze van plan was vanmiddag, kan niet. Haar ogen zijn vast en zeker rood en dik van het huilen. Vragen zullen haar burens echt niet stellen, maar toch, niemand mag iets zien of merken. Op haar kamer is het warm en daar zou ze kunnen proberen verder te bouwen met Meccano, ondanks alles, ondanks de stomme kapsels van die achterlijke kinderen op de foto's op de dozen. Maar het huis, zo bezien vanachter het konijnengaas in het schemerdonker, ziet eruit als een eng gebouw. Ze durft niet. Daar in dat gebouw zit het geheim, het zit in hen opgesloten. In haar vader,

in Annie, Maide. Als Ciska het huis ingaat moet ze, net als de rest, het verholene omarmen. Ze mag er niet over praten, geeneens fluisteren, dus meezwijgen is de enige optie. Dat zij erbuiten stond maakte haar eenzaam, maar was toch te verkiezen boven het gemaskerde, van de lippen dicht en de lach hard op tien. Er zijn veel meer geheimen, sommige kent Ciska al. Daar doet ze inmiddels toch ook aan mee? Nou kom op, nog eentje dan! Het is zo koud!

Bij het openen van de achterdeur treft ze Annie.

“Waar was je?”

“Bij mijn konijnen. Ze hebben het zo koud. Ik heb een houten plank voor het gaas gezet, tegen de kou.”

“Maar dan zie je ze ook niet meer.”

“Nee, dat is waar.”

“Ga je aan tafel? Het is halfzes.”

Ciska trekt haar blauwe laarzen aan in het schuurtje bij de achterdeur. Maide en Annie hebben haar geholpen met aankleden. De blauwe broek en de rode jas met capuchon en bontkraag. Zij gaan naar buiten met zijn allen, ook de buurkinderen van oom Wilbert en van Van Manen. De stemming is uitgelaten, Ciska hoort het, ze klinken allemaal schriller dan anders, hoopvol. Er staat wat te gebeuren. Ciska weet het ook, hoop doet verder leven, op naar het nieuwe! Want gisteren is er een hoge zwarte touringcar gearriveerd op de werft. Zo maar, niemand wist er van. Tussen de boerderij en de kwekerij kwam de bus gereden, door de laan met de populieren, die hoge zwarte ramen die alles verhulden voor de rennende kinderen. Hij komt achteruit! Ciska, hier komen! Niet achter die bus gaan staan kijken! Die stomme vent ziet je niet hè?!

En vandaag komt-ie opnieuw, de bus. De herfstvakantie zou beginnen. Ciska weet wat een vakantie in de herfst is. Mistig, donker en koud. Een week lang thuis. Bij Van Manen liggen dan de suikerbieten op het natte asfalt, een berg zo groot als Ciska's huis. Je kunt erop klimmen, maar dat mag niet. Voor als het toch opeens zou mogen heeft Ciska de berg al bestudeerd en de klimroute bepaald. Wat kan er nou helemaal gebeuren?